

รายวิชา ประวัติศาสตร์

เรื่อง สถาปัตยกรรมและสังคม
สมัยอยุธยา

รหัสวิชา ส 22102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ผู้สอน ครุฑนิตยา จวบรัมย์

ระบบกฎหมายในสมัยอยุธยา

1. กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น
2. กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง
3. กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

A Tual in its natural size viewed several ways.

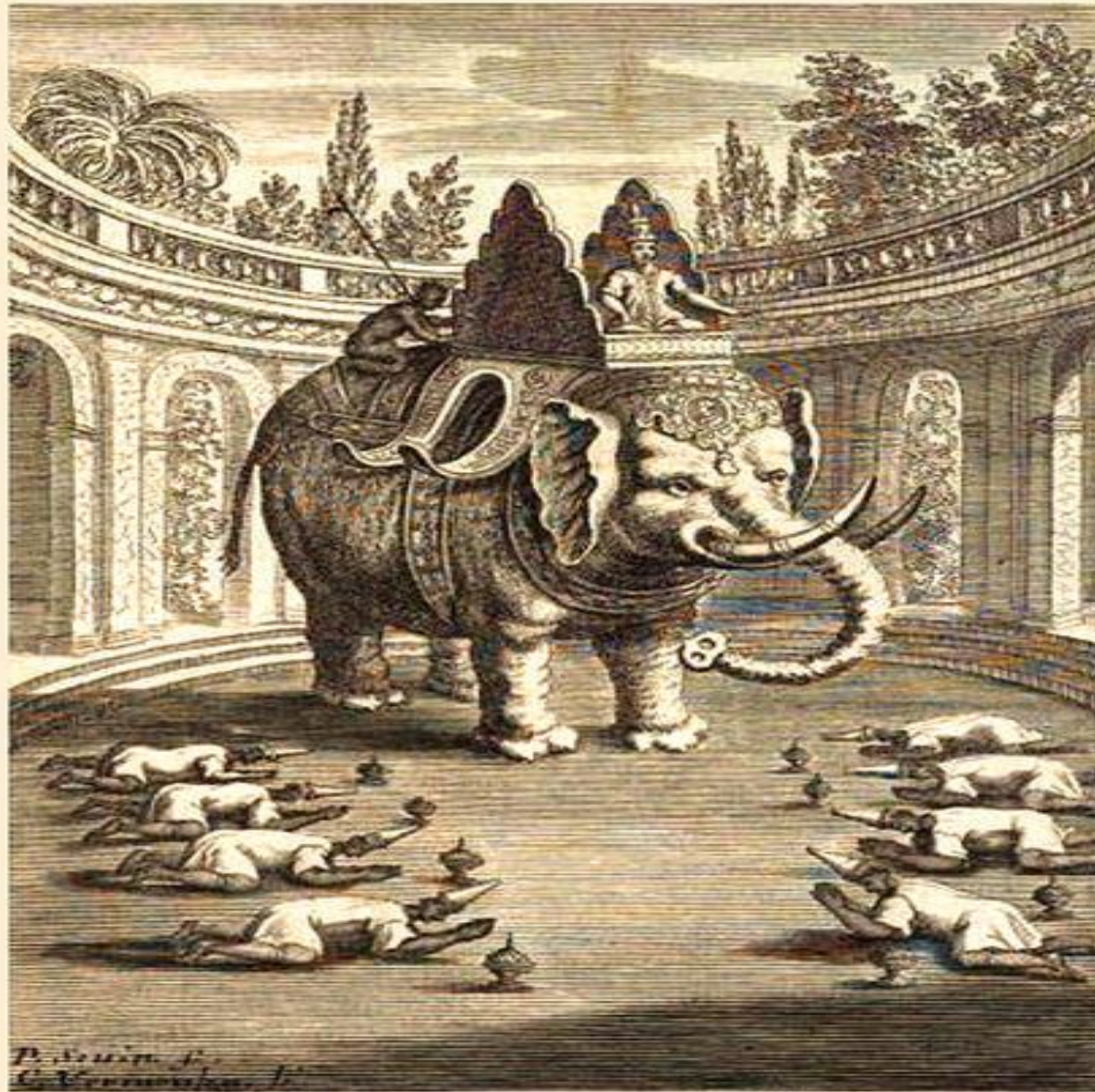

The Stamp of the Tical
gravid at large

Core a shell serving for Many seen several ways in its natural size.

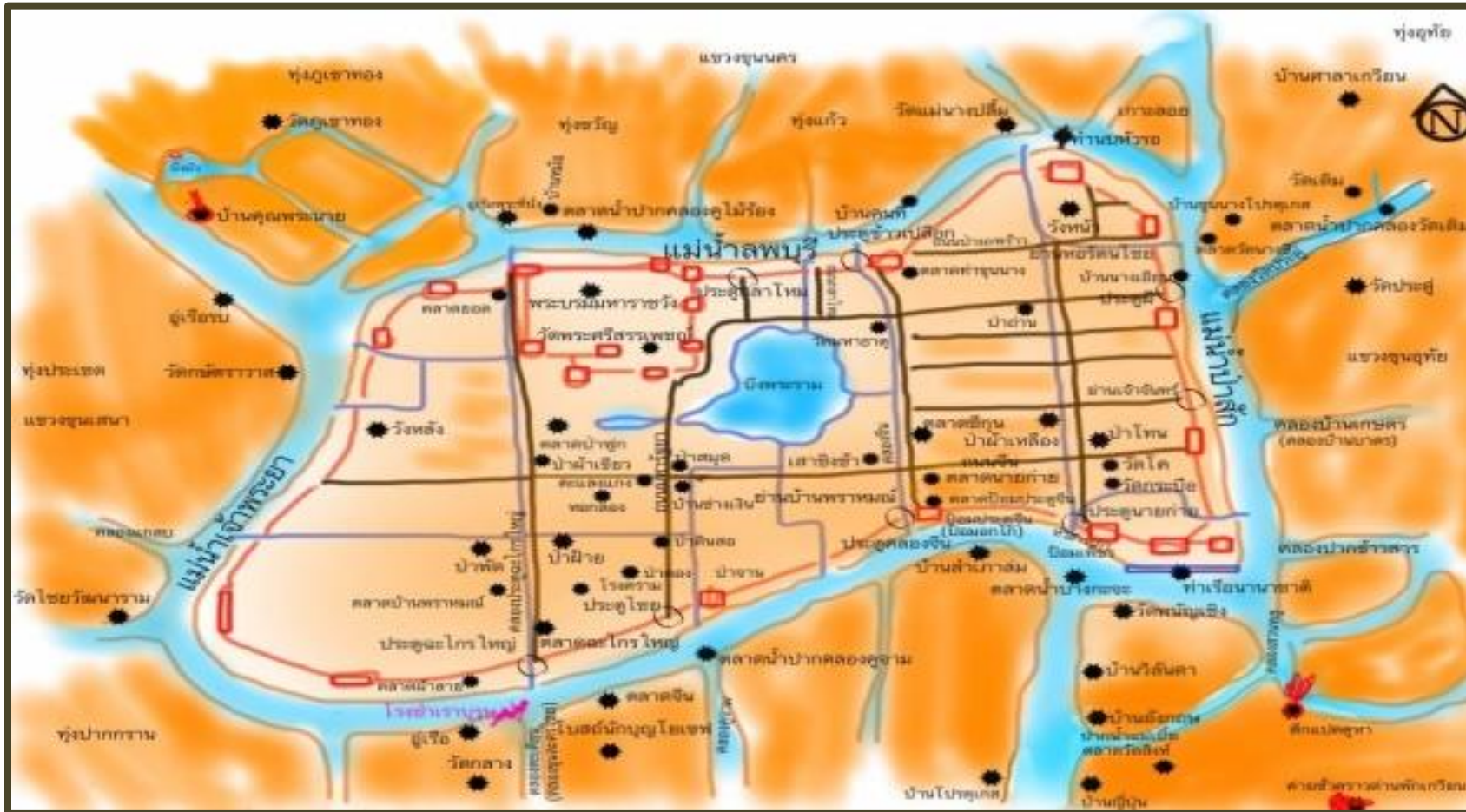

le Roy monte' sur son Elephant.

ภาพพระมหากษัตริย์ทรงคชารจากจดหมายเหตุการเดินทางสู่ประเทศสยามของบาทหลวงตาชาร์ด

ที่มา: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tachard-elephant-2.jpg> (สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2562)

สภาพเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

ปัจจัยที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของอาณาจักรอยุธยา

1. เกษตรกรรม อยุธยาตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์สูงและเหมาะต่อการเพาะปลูก โดยเฉพาะการปลูกข้าว

ข้าวจึงเป็นผลิตผลที่สำคัญของอาณาจักร

2. อุตสาหกรรม

ผลิตผลทางอุตสาหกรรมของอยุธยา ส่วนใหญ่ คือ อุตสาหกรรม
ในครัวเรือน

3. การค้า

3.1การค้าขายภายในอาณาจักร เป็นชุมชนทางการค้า

3.2การค้าขายระหว่างประเทศเป็นเมืองท่าที่อยู่กึ่งกลาง

เส้นทางการเดินเรือค้าขายระหว่างประเทศจีนกับประเทศอินเดีย

รูปแบบเศรษฐกิจสมัยอยุธยา

1. เศรษฐกิจในสมัยอยุธยาเป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพที่ขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมเช่นเดียวกับสุโขทัย
2. อาณาจักรอยุธยาเป็นศูนย์กลางทางการค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รายได้ของอยุธยา

1. รายได้ในระบบมูลนาย

แรงงานจากไพร่ถือเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญรัฐบาลได้เกณฑ์

แรงงานจากไพร่ในระบบเข้าเดือนออกเดือน หรือปีละ 6 เดือน

มาทำงานให้รัฐ

2. รายได้จากภาษีอากร ภาษีอากรในสมัยอยุธยา มีดังนี้

- **ส่วย** คือ สิ่งของหรือเงินที่ไพร่หลวงจ่ายให้รัฐทดแทนการถูกเกณฑ์มาทำงาน
- **อากร** คือ เงินที่เก็บจากผลประโยชน์ที่ราษฎรประกอบอาชีพได้
- **จังกอบ** คือ ค่าผ่านด่านขนอนทั้งทางบกและทางน้ำ โดยเรียกเก็บตามยานพาหนะที่บรรทุกสินค้า

3) รายได้จากต่างประเทศ ได้แก่ ผลกำไรจากการค้าเรือสำเภา

ใบตารางแสดงรายการสินค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา
จากสำนักงานที่กรุงศรีอยุธยาส่งไปญี่ปุ่นในแต่ละปีโดยเฉลี่ย
ระหว่างปี ค.ศ. 1633-1663 และ 1664-1694

รายการสินค้า	ปริมาณส่งออกต่อปี ระหว่างปี ค.ศ. ๑๖๓๓-๑๖๖๓	ปริมาณส่งออกต่อปี ระหว่างปี ค.ศ. ๑๖๖๔-๑๖๙๔
หนังกวาง	๑,๙๗๐,๑๒๔ ฟืน	๑,๔๕๓,๐๐๐ ฟืน
ไม้ฝาง	๗๘,๓๔๓ หาบ	๑๗,๘๓๙ หาบ
หนังปลากระเบน	๔๖๔,๑๒๖ ฟืน	๕๐๐ ฟืน
ครั่ง	๓,๑๖๓ หาบ	๑๘๑ หาบ
หนังวัวและหนังควาย	๑๑๖,๐๐๕ ฟืน	๑๑๖,๐๐๐ ฟืน
ไม้กฤษณา	๘,๓๕๓ แคทที (catty)	๐ แคทที (catty)
ดีบุก	๓๐๗ หาบ	๐ หาบ
งาช้าง	๓๐๙ หาบ	๑๐๐ หาบ
ขี้ผึ้ง	๒๐๗ หาบ	๗๙ หาบ
เขาวัว เขาควาย	๗๙,๗๐๐ เข	๘๐๘ เข
อื่นๆ	เล็กน้อย	๐

[1] มีหลายชนิด ใช้ทำเครื่องหนังและเสื้อผ้า ถุงมือ รวมทั้งทำซองปืน หนังกวางเนื้ออ่อนใช้
เช็ดเลนส์

ราคาหนังกวางซื้อที่กรุงศรีอยุธยา ผืนใหญ่ 100 ผืน ต่อ 5-6 ชั่ง หรือ 7-8 ชั่ง เมื่อเป็นที่
ต้องการมาก ส่วนหนังกวาง 3 ชนิดคละกันคือ 100 ผืน ต่อ 3-4 ชั่ง เมื่อเป็นที่ต้องการมาก

[2] 1 หาบ เท่ากับ 60 กิโลกรัม

[3] ใช้หุ้มด้ามดาบเพื่อกันลื่น หนังปลาฉลามก็ใช้ด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน

[4] 1 แคทตี เป็นหน่วยน้ำหนักที่ชาวจีนนำเข้ามาในคาบสมุทรมาลายู 1 แคทตี เท่ากับ 625
กรัม อย่างไรก็ดี แต่ละเมืองอาจเรียกหน่วยเดียวกันแต่น้ำหนักไม่เท่ากันก็ได้

[5] รวม หญ้าฝรั่น น้ำตาลดิบ ตะกั่ว ยางไม้ หมากรูด ผลไม้เปลือกแข็ง

ตอบคำถามจากตาราง ลงสมุด

1. สินค้าส่งออกของอยุธยา มีอะไรบ้าง
2. นักเรียนคิดว่ากรุงศรีอยุธยานำเข้าสินค้าประเภทใด
3. กรุงศรีอยุธยาทำการค้าด้วยวิธีการใดและมีหน่วยงานใดเป็นผู้ดูแลการค้าขาย
4. เงินตราที่ชาวกรุงศรีอยุธยาใช้ในระบบเศรษฐกิจ มีอะไรบ้าง

ที่มาตาราง: George Vinal Smith, The Dutch in Seventeenth-Century Thailand, p.๘๐.

อ้างอิงใน วราภรณ์ นิพัทธ์สุขกิจ. กลุ่มคนที่สัมพันธ์กับการค้าใน
สังคมอยุธยา พ.ศ.๒๑๗๒-๒๓๑๐. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๘.

สังคมสมัยอยุธยา

ภาพสังคมสมัยอยุธยา สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/m201313/xanacakr-xyuthya/neuxha-xyuthya/sphaph-sangkhm-thly-smay-krung-sruxn-thyval>

สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2562

โครงสร้างทางสังคมสมัยอยุธยา

พระมหากษัตริย์

พระบรมวงศานุวงศ์

ขุนนาง

ไพร่

ทาส

ชนชั้นปกครอง

ชนชั้นใต้ปกครอง

ชนชั้นพิเศษ

ภิกษุสงฆ์

ชาวต่างชาติ

ชนชั้นปกครอง

1. **พระมหากษัตริย์** พระราชฐานะและอำนาจของพระมหากษัตริย์
ในสมัยอยุธยา
2. **พระบรมวงศานุวงศ์** หรือเจ้านาย คือเชื้อพระวงศ์ของพระมหากษัตริย์
มีฐานะรองจากพระมหากษัตริย์ อำนาจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตำแหน่ง
หน้าที่การงานกับความโปรดปรานของพระมหากษัตริย์
3. **ขุนนาง** มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือพระเจ้าแผ่นดิน
ในการปกครองประเทศ

ชนชั้นใต้ปกครอง

1. **ไพร่** หมายถึงสามัญชนทั่วไป นับว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. **ไพร่หลวง** หมายถึง ไพร่ที่ขึ้นทะเบียนสังกัดต่อรัฐ คือ
องค์พระมหากษัตริย์ ต้องมาเข้าเฝ้าเพื่อรับใช้ราชการปีละ 6 เดือน

2. **ไพร่สม** หมายถึง ไพร่ที่ขึ้นทะเบียนต่อเจ้านายและขุนนาง

3. **ไพร่ส่วย** หมายถึง ไพร่ที่ส่งผลิตผลมาแทนการเข้าเฝ้า
เพื่อใช้แรงงาน

ชนชั้นใต้ปกครอง

2. ทาส เป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทาสที่ไถ่ถอนตัวได้ เรียกว่า **ทาสสินไถ่**

2. ทาสที่ไถ่ถอนตัวไม่ได้ เช่น **ทาสเชลย** ลูกทาสเชลย ฯลฯ

ชนชั้นพีศะ

1. พระสงฆ์ พระสงฆ์ไม่จำกัดชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง แต่เป็นที่เคารพ
ของคนทุกชนชั้น บทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์

หลักฐานชิ้นที่ 1

“ราชสำนักพระเจ้าแผ่นดินนั้นกว้างใหญ่ไพศาลดูสง่างามยิ่ง...เวลาเสด็จออกขุนนาง...ขุนนางข้าราชการและตำรวจที่คุมอาวุธต่างคุกเข่าหมอบอยู่ด้วยความเคารพเบื้องพระบาท...ชาวต่างประเทศที่เข้าเฝ้าจะต้องคุกเข่าประสาณมมือทั้งสองน้อมศีรษะและหมอบลงด้วยอาการที่เคารพอย่างยิ่ง เมื่อจะกราบทูลข้อความใด ๆ จะต้องกล่าวคำนำพระนามและสรรเสริญพระบารมีเสียก่อน กระแสพระราชโองการของพระองค์เฉียบขาด เปรียบประดุจโองการแห่งพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งข้าราชการบริพารจะต้องปฏิบัติและดำเนินตาม...ในขณะที่เสด็จพระราชดำเนินนี้ บรรดาราชฎฐที่เฝ้าอยู่ตามระยะทางต่างก็พนมมือหมอบกราบอยู่บนพื้นดิน รวากับกระทำความเคารพบูชาพระผู้เป็นเจ้าฉะนั้น...”

หลักฐานชั้นที่ 2

ระบบการจัดลำดับยศขุนนาง (ความเกี่ยวพันระหว่างยศและศักดินา)

สมเด็จพระเจ้าพระยา	30,000
เจ้าพระยา	10,000
พระยา	1,000-10,000
พระ	1,000-1,500
หลวง	800-3,000
ขุน	200-800
พัน	100-400

หลักฐานชั้นที่ 3

“...ชาวสยามทุกคนต้องทำงานรับใช้พระเจ้าแผ่นดินปีละหกเดือน และในขณะที่ถูกใช้งานอย่างทุกข์ลำบากนั้น เขาก็ยังต้องเลี้ยงชีวิต ด้วยทุนรอนของตนเอง ทาสยังมีภาษีดีกว่าคนที่เป็นอิสระเสียอีก เพราะทาสทำงานให้นาย แต่นายให้กิน พลเมืองคนใด ถ้าอยาก ได้รับการยกเว้นจากงานรับใช้นี้ ก็ต้องเสียเงินจำนวนหนึ่ง...”

ที่มา: ฟรังซัวส์ อังรี ตูรแปง. ประวัติศาสตร์แห่งพระราชอาณาจักรสยาม. แปลโดย นาย ปอล ซาเวียร์. (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2530), หน้า 19-20

สรุปกิจกรรมเรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคมสมัยอยุธยา

เศรษฐกิจสมัยอยุธยา

การค้าแบบผูกขาดส่งผลให้ราชสำนักได้รับผลประโยชน์มหาศาล
จากการค้าขายทั้งการค้าภายในดินแดนและการค้าระหว่างประเทศ
สามารถผูกขาดอำนาจ ความมั่งคั่งไว้ที่กลุ่มผู้ปกครอง แต่ก็มีกลุ่มผู้อยู่
ภายใต้การปกครองบางส่วนที่ได้รับประโยชน์จากระบบนี้ด้วย

สรุปกิจกรรมเรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคมสมัยอยุธยา

สังคมสมัยอยุธยา

ระบบศักดินา เป็นระบบที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในสังคมสมัยอยุธยา ทำให้บุคคลต่าง ๆ ในสังคมสมัยอยุธยามีสถานภาพและบทบาทแตกต่างกันไป เมื่อแต่ละคนรู้สถานภาพและบทบาทของตนเองแล้ว ก็ย่อมทำหน้าที่ของตนเองอย่างดีที่สุด ส่งผลให้บ้านเมืองจะมีความมั่นคงและ ความเจริญก้าวหน้า

